

Проф. мр **Милош Каличанин**
VII КОНГРЕС САВЕЗА ЛИКОВНИХ
ПЕДАГОГА ЈУГОСЛАВИЈЕ
НАРОДНИ МУЗЕЈ
24-25. фебруар 2001. год.

РАЗВОЈ И УНАПРЕЂИВАЊЕ ЛИКОВНОГ ВАСПИТАЊА И ОБРАЗОВАЊА

На путевима реформе или реконструкције васпитања и образовања

Желим да се на овом скупу актуализују проблеми и питања реформе уметничких школа, да се усвоје задаци, да се ка том циљу упутимо.

Обелодањена су и документа и предлози за остваривање тих задатака. Учинићу нужна подсећања на критичне моменте и предлоге да и ми томе дамо реалан и вредан допринос.

Детерминанте за промене и смерове промена

У в о д

Научно-технолошке трансформације све су присутније и у нашој земљи оне ће већ кроз наредну деценију бити веома интензивне и обухватаће све секторе привредног и друштвеног живота. Информатичка ера већ постаје стварност, нарочито у привредно развијеним земљама, али и другим земљама које истина спорије, али ипак чине кораке на савладавању нове информатичке, кибернетичке, компјутерске, роботичке технологије, тј. присвајајући достигнућа савремених наука, технике и технологије. Импликације тога огромне су за све секторе друштвеног живота посебно на образовање. Од људи се тражи и то другачијег од оног што су стицали до сада. То је претежно оно знање које се односи на достигнућа савремене науке, технологије и технике о којима људи нису раније учили, јер тек у новије време, кроз задњих десетак година постају стварност. Због тога ће сви, како запослени и остало становништво морати своје знање реконструисати и допунити нови научним достигнућима. Информатичка ера значи истовремено и адекватну еру - еру образовања. Тако наступају заједно информатичком ером. Поменути захтев не важи само за већ запослене и остало старо становништво, него и за младе, који ће већ у школској доби, за време кад се припремају за ране и животне функције морају учити достигнућа нове науке и технологије, али се истовремено и оспособити да касније обнављају и реконструирају своје знање, јер ће оно затребати. Отуда и захтев за темељитим и образовног система, његове програмске, организацијске и технолошке компоненте. Те ће промене бити веома велике и имаће карактер праве револуције образовања, као што је то и за читаво друштво. Без усвајања те нове алтернативе неће бити могуће извршити

споменуте захтеве у погледу трансформације знања и његовог активирања као одлучујућег чиниоца будућих промена у производњи и целокупном осталом животу.

Пред образовним је системом да истовремено изврши своју трансформацију и допринесе трансформацији друштва. Једна од битних системских компоненти је и програмирање, које више него друге компоненте добија на актуелности и има значај основног покретача промена у систему образовања. Оно се на најнепосредније надовезује на друштвене агенсе, тј. на нова научна достигнућа и пројекте њихове апликације у производњи, култури и стваралаштву уопште. Оно одговара на питање колико људи знају о тим научним и технолошким трансформацијама, колико су за то оспособљени или шта треба да науче и шта стално учити.

Конкретизујем предлог: неопходно је организовати и спровести истраживање. - Знања која су људима потребна за савладавање ирогреса, организовања и структурирања тих знања у систем образовних програма и његова друштвена потреба и оправданост само уколико се савладавања та знања, тј. образовни систем изврши промене у очекиваном смислу, знаће ће постати чинилац тих промена.

Истраживањем изучити промене које у ирограмирању образовања треба извршити обзиром на предстојеће све бурније, динамичкије и неодложније научно-технолошке трансформације у привреном, културном и политичком животу и придонети формирању алтернативне стратегије, методологије и механизма програмирања образовања и то првенствено у условима кад се наше друштво припрема и тек почиње уводити споменуте трансформације.

Иновације у школском систему

У глобалном сценаријуму промена у систему образовања кроз неко дуже време види се шта ваља учинити у основној, средњој и високој школи, академији, односно факултету. То је предмет овог поглавља. Те промене смо тако формулисали да остварују основну намеру, а то је европеизација школства, с циљем да се допринесе стварању новог квалитета живота, каквог прижељкује наш човек, а при чему су му узор људи у другим европским земљама.

Основно образовање

Постоји више начина како извршити иновације у основном образовању.

1. да се у оквиру постојеће основне школе у осмогодишњем трајању изврше нужне промене, у првом реду у програмима и начину организације наставе учења, што се може учинити без икаквих формалних претпоставки уз услов да се учитељи на то подстакну и подрже;
2. да се приступи програмској диверсификацији у старијим разредима основне школе, најбоље за почетак од седмог разреда. Та би се диверсификација могла састојати у увођењу различитих програмских стандарда за наставне предмете или васпитно-образовна

подручја по критеријуму индивидуалних способности, склоности и интереса, а касније и увођењем програмске диверсификације вишег реда, тј. да се ученицима омогући брже савладавање програма и укључе нови, за оне који су то у стању да савладају; назовимо то "унутрашња диференцијација", по којој то остаје заједничка основна школа за сву децу али не више јединствена;

3. да се изврши темељнија трансформација основне школе, да се скрати на четири или шест година, а продужи обавезно образовање на десет, с тим да се првих шест година артикулише као основна школа, а преостале четири, као виши разреди основне школе, нижи разреди средње школе, односно као нижи разреди гимназија и других средњих школа (варијанта а) и уколико се скраћење врши на четири године (варијанта б) имамо ситуацију 4+6 (основна плус средња)

Предложена динамика води увођењу овог трећег модела. Прва два не бирају основни систем, него у њему врше претежно програмске и организацијске промене, уводе нову васпитно-образовну климу и тако припремају систем за радикалнију промену која води стварању новог система.

Основна школа, скраћена на шест или четири године, не посматра се у виду спуштања на ниво шестог или четвртог разреда, него се врши комплетна трансформација и унутар тога. Тиме се не мисли да се све научи за краће време, него да се учење организује другачије, да се у првом реду уважи индивидуалитет ученика. Дакле, основни критеријум те трансформације јесте стварање више шанси за наставу и учење по мери ученика, што афирмише постулат аутономије ученика, либерализације васпитања.

Уметничке школе

Поред гимназије и техничких школа, средње уметничке школе дају елитно, екселентно и компетентно средње образовање, али су примерене ученицима високих посебних способности, на пример за музику, ликовно стваралаштво, плес и слично. Свим средњим школама је заједнички висок квалитет средњег образовања, а оно што их чини посебним је рад са децом и омладином посебних способности. Док је, на пример, код гимназије у првом реду општа интелигенција, у техничким одређена наклоњеност техничкој интелигенцији, овде је то наглашена посебна способност за дате уметности. Само је њима примерена ова врста према другима, који таквих способности немају. Могу оне бити отворене и према ученицима других школа, да у њима стичу допунско образовање примерено њиховим способностима, склоностима и интересима за дату уметност уколико се нису уопределили да редовно похађају дотичну уметничку школу. Наравно, оне ће бити отворене и према старијима који имају такве посебне способности и наклоности, па их интересује одређено уметничко подручје, било да желе да га боље упознају, било да у њима налазе простор и услов за уметничко стваралаштво. Тако ће и уметничке школе бити отворених врата према свима који желе учити и стварати у датој уметности, било пре средњошколског периода, у току или кроз читав живот.

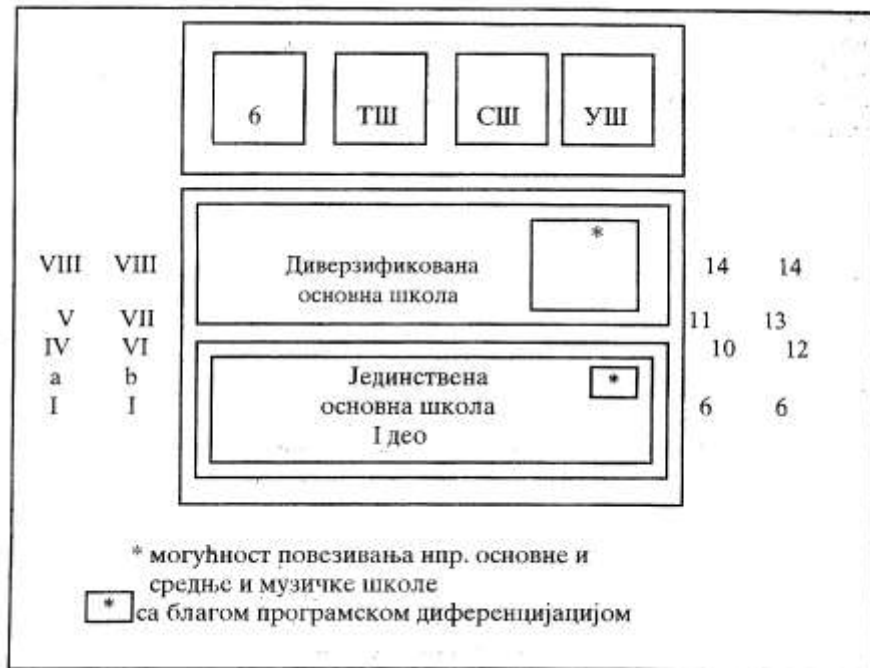
Уметничких школа биће на свим нивоима, тј. основних, средњих, виших и високих, са могућношћу перманентног образовања, тј. образовања кроз читав живот. Нас овде интересује само средња, али и она се мора посматрати у контексту развојног континуитета за сваког који жели да учи и ствара у овим уметностима од најранијег детињства, чак предшколског (посебни вртићи или део њиховог програма) па до краја живота.

Већ се сада може почети разматрање и нове концепције уметничког школства, рецимо да почне са седмим разредом основне школе и две године буде обавезно (док обавеза траје осам година или више кад се обавеза прошири на девет или десет година) а преостале четири необавезно.

Тако би уметничка школа трајала шест или седам година (да се продужи за још једну годину за све који не настављају студије и желе специјализацију у неком ужем подручју). То би дало могућност да се раније почне са уметничким образовањем а да се остало, опште образовање тако артикулише да ученик савлада основе које произлазе из основне школе али и одговарајуће средње образовање, које ће бити примерено гимназији, али артикулисано у свом интензитету и екстензитету према могућности ученика.

Најбоље би било да свака од оних школа понуди свој програм, а да републички орган да само онај део који је за све ове школе обавезан. Програм школе могао би верификовати комплетан тим људи, пред којим би школа морала бранити и одбранити свој предлог програма, да га сваких неколико година изнова потврђује.

Шеме пројектованог система су прилог

Шема 1. - Шема система са две варијанте и диверсификованом наставом у вишим разредима основне (осмогодишње) школе

Шема 1а. Шема новообразовног система у варијанти А (основна школа од 6. до 11. године)

Шема бр. 1. РЕФОРМИСАНИ СИСТЕМ ОБРАЗОВАЊА на бази продуженог обавезног општег образовања на 12 година (шема 1а) (Опис: основно обавезно образовање траје осам година. Оно се слојевито артикулише, а могућности за то има више. Средње образовање овде је истоветно артикулисано, али се може артикулисати и другачије, па поједини делови средњег образовања, могу ићи још ниже, од шестог или седмог разреда основне обавезне школе, особито у делу општег образовања)

У шеми 1. имамо постепену диверсификацију у вишим разредима основне школе, а у шеми 2. нови систем, са основном школом у трајању од шест (алтернатива 8+4) године.

Шема 2.

СИСТЕМ ОБРАЗОВАЊА на бази продуженог обавезног општег образовања на 10 година (Модел А) (Опис: 1, 3, 6, 9 - обавезно више средње образовање у четворогодишњем трајању. 5,8 - исто у иетогодишњем трајању. 10 - исто у трогодишњем трајању. 1,2 - опште образовање. 3,4 - уметничко образовање. 6, 7, 8 - техничко образовање. 9,10 - стручно образовање)

Извор и литература:

- 1.М. Ратковић, "Школа и промене - школа у променама", Педагогија, Београд, 1999. година
- 2.М. Каличанин, "Доживотно образовање", Агена, Београд, 1998. година
- 3.УНЕСКО "Образовање за XXI век. Сагледати и градити нашу заједничку будућност"

* * *